

MIŠNA DEVÁTÁ

(2:9) Řekl jim: „Jděte a sledujte, jaká cesta je dobrá, k jaké se má člověk přimknout.“ Rabi Eliezer řekl: „Dobré oko.“ Rabi Jehošua řekl: „Dobry přítel.“ Rabi Jose řekl: „Dobry sou- sed.“ Rabi Šimon řekl: „Ten, kdo vidí, co se zrodí.“ Rabi Elazar řekl: „Dobré srdce.“ Řekl jim: „Vybírám z vašich slov slova Elazara ben Aracha, protože v jeho slovech jsou ta vaše obsažena.“ A ještě jim řekl: „Jděte a sledujte, jaká cesta je špatná, od jaké se má člověk vzdálit.“ Rabi Eliezer řekl: „Zlé

oko.“ Rabi Jehošua řekl: „Špatný přítel.“ Rabi Jose řekl: „Špatný sou- sed.“ Rabi Šimon řekl: „Ten, kdo si půjčuje a nesplácí. Ať si půjčuje od lidí či od Boha, který je požehnaný, jak je psáno (T 37:21): „Hříšník si půjčuje a nevrací a spravedlivý se slituje a dává.““ Rabi Elazar řekl: „Zlé srdce.“ Řekl jim: „Vybírám z vašich slov slova Elazara ben Aracha, protože v jeho slovech jsou ta vaše obsažena.“

Pět otázek k mišně

Je třeba se ptát, proč si Eliezer ben Hurkanos za svou odpověď zvolil „dobré oko“? (Výrazem „dobré oko“ (AJIN

משנה ט

אָמַר לָהֶם, צָאוּ וּרְאוּ אִיזוּהֵי דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּדְבַק בָּהּ הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, עַיִן טוֹבָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, חֵבֶר טוֹב. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, שֶׁבֶן טוֹב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הַרְוָאָה אֶת הַנוֹלָד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, לֵב טוֹב. אָמַר לָהֶם, רוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְדֵי, שֶׁבִבְלָל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם. אָמַר לָהֶם, צָאוּ וּרְאוּ אִיזוּהֵי דֶרֶךְ רְעָה שֶׁיִּתְרַחַק מִמֶּנָּה הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, עַיִן רְעָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, חֵבֶר רַע. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, שֶׁבֶן רַע. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הַלְוָה וְאִינוּ מְשֻׁלָּם; אַחַד הַלְוָה מִן הָאָדָם, בְּלוֹה מִן הַמְּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לו), לֹוֹה רָשָׁע וְלֹא יִשְׁלָם, וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, לֵב רַע. אָמַר לָהֶם, רוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְדֵי, שֶׁבִבְלָל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם:

TOVA) *se nerozumí jen obecný optimismus, pohled na svět „dobrým okem“, ale spíš přejícnost druhým, radost z úspěchu druhých.*) Za druhé je třeba se ptát, proč je podle rabi Jehošuy tak důležité být někomu dobrým přítelem? *(Maharal tedy slovům rabi Jebušuy rozumí jinak než klasický komentář rabi Ovadji Bartenury, podle kterého si má člověk najít dobrého přítele. Ani v jednom z případů však nejde o doporučovanou vlastnost, ale spíš o dobrou radu do života.)* A dále – co je to za vlastnost být dobrým sousedem? Za čtvrté, proč je v mišně i druhá polovina výroku, která je prakticky opakem již uvedeného? Místo dobré se hledá špatná cesta života, a tak rabi Eliezer místo dobrého oka uvádí zlé oko, rabi Jehošua nahrazuje dobrého přítele špatným a tak dále s výjimkou rabi Šimona. A poslední otázka, jak mohou být ve slovech rabi Elazara (*dobré srdce / zlé srdce*) obsažena slova rabi Šimona?

Oko, přítel a soused představují zrak, řeč a čin

Zdá se, že raban Jochanan ben Zakaj nehledá cestu, která by byla sama o sobě ztělesněním dobra. Spíš se ptá po cestě, která zaručí maximální množství dobra pro ty, kdo po ní kráčejí. Proto užil obratu: „Jděte a sledujete (CEU UREU),“ který vyzývá k pozorování okolí a hledání nevhodnějších vlastností, protože tyto věci nelze vyčíst z Tóry, je nutné je vysledovat v praktickém životě.

Proto si rabi Eliezer ben Hurkanos zvolil „dobré oko“, vlastnost, která člověku zaručuje nadbytek dobra z prostého pozorování okolí a radosti z úspěchu druhých. Navíc je tato vlastnost dostupná všem zájemcům a její osvojení je snadné jako mžik oka. Rabi Jehošua mířil ve své odpovědi dál. Být někomu dobrým přítelem (CHAVER TOV) v sobě jistě zahrnuje i schopnost „dob-

rého oka“, protože ten, kdo druhým nepřeje, nemůže být ani dobrý přítel. Dobrý přítel navíc může nabídnout radu, protože právě pro přátelství jsou charakteristické vzájemné rady. A dobrá rada je jistě více než jen radost z úspěchu druhých. A rabi Jose dodal: „Dobrý souseď“ (ŠACHEN TOV), protože tak jako je pro dobré přátele typická dobrá rada, tak dobří sousedé jsou tu od toho, aby si vzájemně pomáhali. Dobrý souseď tedy neprospívá jen radou, ale i činem, čímž se dostává nad dobrého přítele a přejícího pozorovatele.

Vidět, co se zrodí

Ten, kdo „vidí“ budoucnost, kdo dokáže odhadnout důsledky svých činů, má tendenci být k ostatním milý a laskavý, protože ví, že se mu to v dlouhodobé perspektivě vyplatí. Sousedé si vypomáhají, vzájemně si půjčují, co potřebují, mají prospěch jeden z druhého, ale vždy vědí, že se jim zapůjčené obratem vrátí zpět, že svou dobrou vůlí nic netratí. To se nedá srovnat s půjčením peněz (MAMON) nebo jiným milosrdenstvím, u kterého nelze očekávat okamžitou odměnu. Jen člověk s darem „vidět, co se zrodí“ si uvědomuje, že se vyplatí „investovat“ do dobrých vztahů s ostatními, protože se člověku jeho jednou prokázané dobro vrátí, až ho sám bude opravdu potřebovat, jak se píše (Kohélet 11:1): „Vhod svůj chléb do vody a za mnoho dnů ho nalezneš,“ což Raši vykládá takto: „Pokud někomu prokážeš dobro a máš pocit, že se s ním již nikde nesetkáš, můžeš mít dojem, žeš hodil chléb do vody. Přesto se své odměny, až uplyne mnoho dní, dočkáš.“

Každé milosrdenství bude odměněno, s výjimkou péče o zesnulé, která se v Tóře nazývá opravdovým

milosrdenstvím (CHESED VEEMET), jak dokládá Rašihův komentář k větě (IM 47:29), v níž Jákob žádá svého syna Josefa, aby mu prokázal opravdové milosrdenství a nepohrůbival ho v Egyptě: „Dobro, které prokazujeme mrtvým, je skutečným milosrdenstvím, protože nelze doufat v odměnu.“

Člověk, který ví, že se mu každé prokázané dobro jednou vrátí, se nebrání pomáhat lidem. To je také důvod, proč na opačnou otázku (*Jaká cesta je špatná?*) odpověděl rabi Šimon ben Netanel: „Ten, kdo si půjčuje a nesplácí,“ protože tak si člověk zavírá cestu k dalším půjčkám, jak ještě bude vysvětleno.

Dobré srdce zahrnuje všechny dobré vlastnosti

Má-li člověk dobré srdce, má snahu pomáhat druhým ze své podstaty, aniž by kalkuloval s možnou odměnou, jak tomu bylo v případě toho, kdo „vidí, co se zrodí“. Ani při pohledu do budoucnosti se totiž člověku občas nechce druhým pomáhat, zejména je-li jeho snaha motivovaná případnou odměnou. Proto řekl raban Jochanan bez Zakaj: „Vybírám z vašich slov slova Elazara ben Aracha, protože v jeho slovech jsou ta vaše obsažena.“

Je třeba se přimknout k dobrým vlastnostem a vyvarovat se špatných

Raban Jochanan ben Zakaj užil výrazu přimknout se (LEHIDABEK), protože tím chtěl naznačit, že se má člověk neustále cvičit v konání dobrých skutků a vybrušovat své dobré vlastnosti, až se mu trvale spojí s duší a stanou se jeho přirozeností. (*V moderní hebrejštině znamená DEVEK lepidlo.*) Proto se člověk s dobrou vlastností nazývá hebrejsky BAAL MIDA TOVA, *doslova majitel dobré vlastnosti.*